

NURONIYLAR VA JAMOATCHILIK INSTITUTLARINING YOSHLAR TARBIIYASIDAGI AHAMIYATI

Abdusamatov Ozodbek Olimjon o'g'li

Andijon davlat pedagogika instituti

Ijtimoiy va amaliy fanlar fakulteti

Milliy g'oya ma'naviyat asoslari va huquq talimi

yo'nalishi talabasi

abdusamatovozodbek0541@gmail.com

Annotatsiya: *Mazkur maqolada nuroniylar hamda jamoatchilik institutlarining yosh avlod tarbiyasidagi o'rni va ahamiyati tahlil qilingan. Shuningdek, yoshlarni milliy qadriyatlar, vatanparvarlik, ma'naviy-axloqiy fazilatlar ruhida tarbiyalashda mahalla, oila, ta'lim muassasalari va nuroniylarning hamkorligi masalalari yoritilgan. Jamiyatda sog'lom ma'naviy muhitni shakllantirishda jamoatchilik institutlarining roli ilmiy-nazariy jihatdan asoslab berilgan.*

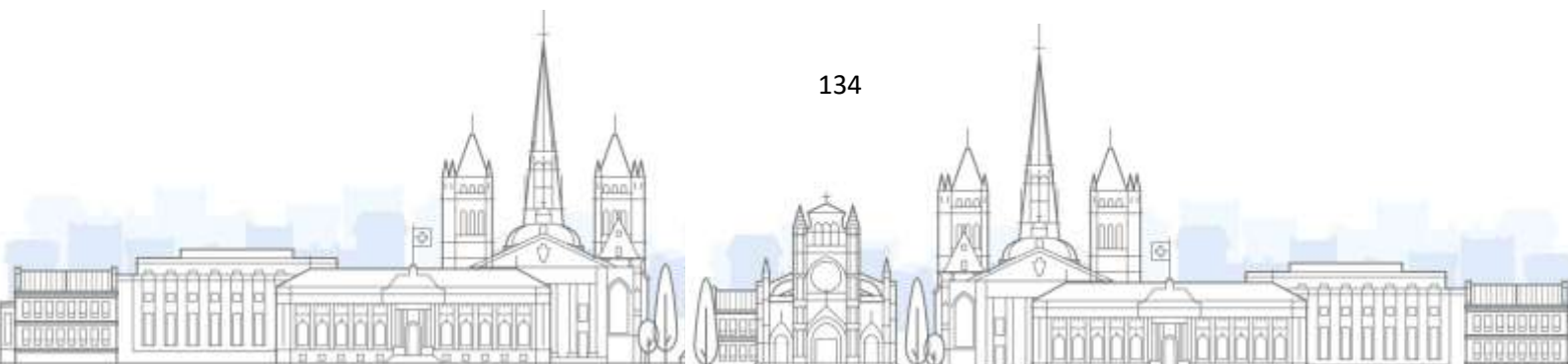
Kalit so'zlar: *nuroniylar, jamoatchilik institutlari, yoshlar tarbiyasi, mahalla, ma'naviyat, qadriyatlar, vatanparvarlik, fuqarolik jamiyati.*

Abstract: *This article analyzes the role and significance of elders and public institutions in the upbringing of the younger generation. It also highlights issues related to the cooperation of neighborhoods (mahallas), families, educational institutions, and elders in educating young people in the spirit of national values, patriotism, and moral-ethical qualities. The role of public institutions in creating a healthy spiritual and moral environment in society is substantiated from a scientific and theoretical perspective.*

Keywords: *elders, public institutions, youth education, mahalla, spirituality, values, patriotism, civil society.*

Аннотация: *В данной статье анализируются роль и значение старшего поколения и общественных институтов в воспитании молодого поколения. Также освещаются вопросы сотрудничества махалли, семьи, образовательных учреждений и представителей старшего поколения в воспитании молодежи в духе национальных ценностей, патриотизма и духовно-нравственных качеств. Роль общественных институтов в формировании здоровой духовно-нравственной среды в обществе обосновывается с научно-теоретической точки зрения.*

Ключевые слова: *старшее поколение, общественные институты, воспитание молодежи, махалля, духовность, ценности, патриотизм, гражданское общество.*

Bugungi kunda globalashuv jarayonlarining jadallashuvi, axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining keng rivojlanishi hamda ijtimoiy tarmoqlarning yoshlar hayotiga chuqur kirib borishi natijasida ma'naviy-axloqiy tarbiya masalasi davlat va jamiyat oldida turgan ustuvor vazifalardan biriga aylandi. Axborot makonida turli g'oya va qarashlarning keskin raqobati, yot mafkuralar, ommaviy madaniyat ta'siri hamda ma'naviy tahdidlarning kuchayishi yosh avlodning ongini himoya qilish, ularda milliy va umuminsoniy qadriyatlarga asoslangan mustahkam hayotiy pozitsiyani shakllantirish zaruratini yuzaga keltirmoqda. Shu sababli yoshlarni har tomonlama barkamol, vatanparvar, ma'naviy yetuk va ijtimoiy mas'uliyatli shaxs sifatida tarbiyalashda jamiyatning barcha institutlari o'zaro hamkorlikda faoliyat yuritishi muhim ahamiyat kasb etadi. Mazkur jarayonda nuroniylar alohida o'rin egallaydi. Chunki ular xalqning asrlar davomida shakllangan ma'naviy merosi, milliy qadriyatlari, urf-odatlar va hayotiy tajribasini o'zida mujassamlashtirgan ijtimoiy qatlam hisoblanadi. Nuroniylarning hayot yo'li, mehnat faoliyati, oilaviy va ijtimoiy munosabatlardagi tajribasi yoshlar uchun muhim tarbiyaviy manba bo'lib xizmat qiladi. Ularning yoshlar bilan muloqoti, pand-nasihatlar hamda ibratli faoliyati orqali milliy o'zlikni anglash, kattalarga hurmat, mehnatsevarlik, sabr-toqat, halollik va vatanparvarlik kabi fazilatlar shakllanadi. Shu jihatdan nuroniylar yosh avlodning ma'naviy immunitetini mustahkamlashda, ularni turli salbiy ta'sirlardan asrashda muhim tarbiyaviy kuch sifatida namoyon bo'ladi.

Shuningdek, yoshlar tarbiyasida jamoatchilik institutlarining roli ham beqiyosdir. Mahalla fuqarolar yig'inlari, ta'lim muassasalari, yoshlar tashkilotlari, nodavlat notijorat tashkilotlari hamda fuqarolik jamiyatining boshqa subyektlari yoshlarning ijtimoiylashuvi va fuqarolik faolligini oshirishga xizmat qiladi. Ushbu institutlar tomonidan amalga oshirilayotgan ma'naviy-ma'rifiy tadbirlar, profilaktik uchrashuvlar, madaniy va sport loyihalari yoshlarning bo'sh vaqtini mazmunli tashkil etish, ularning qobiliyat va iste'dodlarini rivojlantirish hamda jamiyat hayotida faol ishtirok etishiga ko'maklashadi. Nuroniylar va jamoatchilik institutlarining o'zaro hamkorligi yoshlar tarbiyasi samaradorligini yanada oshiradi. Bunday hamkorlik asosida tashkil etiladigan uchrashuvlar, davra suhbatlari, ma'naviy-ma'rifiy tadbirlar va mentorlik faoliyati yoshlar ongida milliy qadriyatlarga hurmat, fuqarolik mas'uliyati va ijtimoiy faollikni shakllantirishga xizmat qiladi. Natijada jamiyatda ma'naviy barqarorlik ta'minlanadi, yoshlarning turli zararli g'oya va tahdidlarga qarshi mafkuraviy immuniteti mustahkamlanadi hamda barkamol avlodni tarbiyalash uchun mustahkam zamin yaratiladi.

Nuroniylarning yoshlar tarbiyasidagi o'rni

Yosh avlodning ma'naviy-axloqiy kamolotini ta'minlashda nuroniylarning o'rni va ahamiyati beqiyosdir. Nuroniylar jamiyatning eng tajribali, hayot sinovlaridan o'tgan va milliy qadriyatlarni chuqur anglagan qatlam vakillari sifatida yoshlar tarbiyasida muhim

ijtimoiy-pedagogik vazifani bajaradi. Ularning ko'p yillik hayotiy tajribasi, donishmandligi hamda ma'naviy merosi yoshlar uchun ibrat maktabi bo'lib xizmat qiladi. Aynan shu jihatlar nuroniylarni yoshlar tarbiyasining muhim subyektlaridan biriga aylantiradi. Nuroniylar yoshlarni halollik, mehnatsevarlik, vatanparvarlik, insonparvarlik, kattalarga hurmat va kichiklarga izzat ruhida tarbiyalashda katta hissa qo'shadi. Ular o'zlarining hayotiy faoliyati va shaxsiy namunasi orqali yosh avlod ongida ezgu fazilatlarni shakllantiradi. Ayniqsa, oila va mahalla muhitida nuroniylarning yoshlar bilan olib boradigan ma'naviy-ma'rifiy suhbatlari, pand-nasihatlari hamda tarbiyaviy tadbirlardagi ishtiroki yoshlarning ma'naviy dunyoqarashini boyitishga xizmat qiladi. Bunday muloqotlar orqali yoshlar milliy an'analar, urf-odatlar va xalqimizning boy ma'naviy merosi bilan yaqindan tanishadi. Mahalla institutida nuroniylarning faol ishtiroki yoshlarni ijtimoiy hayotga tayyorlashda muhim omil hisoblanadi. Ular tomonidan tashkil etiladigan uchrashuvlar, davra suhbatlari va ma'naviy-ma'rifiy tadbirlar yoshlarning tarixiy xotirasini mustahkamlash, milliy o'zlikni anglash hamda ajdodlar merosiga hurmat ruhini shakllantirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, nuroniylar yoshlarni jamiyatda yuz berayotgan ijtimoiy jarayonlarga befarq bo'lmaslikka, fuqarolik mas'uliyatini his etishga va faol hayotiy pozitsiyani egallashga undaydi. Nuroniylar tomonidan beriladigan hayotiy maslahat va tavsiyalar yoshlarning turli mafkuraviy tahdidlar, zararli g'oyalar hamda salbiy ijtimoiy ta'sirlarga qarshi ma'naviy immunitetini mustahkamlashda muhim ahamiyat kasb etadi. Ularning hayotiy tajribaga asoslangan tavsiyalari yoshlarning to'g'ri qaror qabul qilishi, kelajak rejaları va maqsadlarini aniq belgilashi hamda hayotda uchraydigan qiyinchiliklarni oqilona yengib o'tishiga ko'maklashadi. Natijada yoshlarda mustaqil fikrlash, mas'uliyat hissi, intizom va o'z kelajagiga nisbatan ongli munosabat shakllanadi.

Shuningdek, nuroniylar yoshlarni Vatanga muhabbat, milliy g'urur va sadoqat ruhida tarbiyalashda ham muhim o'rin tutadi. Ularning mustaqillik, tinchlik va taraqqiyotning qadriga yetish haqidagi fikrlari yoshlar qalbida yurt ravnaqiga daxldorlik hissini kuchaytiradi. Bu esa kelajakda jamiyat taraqqiyotiga munosib hissa qo'sha oladigan, yuksak ma'naviyatli va barkamol avlodni shakllantirishga xizmat qiladi.

Demak, nuroniylar yoshlar tarbiyasining muhim ijtimoiy instituti sifatida ularning ma'naviy-axloqiy kamoloti, milliy qadriyatlarga sodiqligi va fuqarolik mas'uliyatini shakllantirishda katta ahamiyatga ega. Ularning tarbiyaviy salohiyatidan samarali foydalanish bugungi kunda yoshlar tarbiyasi tizimini takomillashtirishning ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi.

Jamoatchilik institutlarining tarbiyaviy ahamiyati

Yosh avlodni har tomonlama barkamol inson sifatida tarbiyalash jarayonida jamoatchilik institutlari muhim ijtimoiy-tarbiyaviy vazifani bajaradi. Zamonaviy

jamiyatda yoshlarning ma'naviy-axloqiy kamoloti, ijtimoiy faolligi va fuqarolik mas'uliyatini shakllantirish faqatgina oila yoki ta'lim muassasalari zimmasidagi vazifa bo'lib qolmay, balki keng jamoatchilik ishtirokini ham talab etadi. Shu nuqtai nazardan, mahalla fuqarolar yig'inlari, yoshlar tashkilotlari, ta'lim muassasalari, nodavlat notijorat tashkilotlari hamda fuqarolik jamiyatining boshqa institutlari yoshlar tarbiyasida muhim o'rin tutadi. Jamoatchilik institutlari yoshlarning bo'sh vaqtini mazmunli tashkil etish, ularning intellektual va ijodiy salohiyatini rivojlantirish hamda ijtimoiy hayotdagi faolligini oshirishga xizmat qiladi. Ushbu institutlar tomonidan tashkil etiladigan ma'naviy-ma'rifiy tadbirlar, turli tanlovlar, seminar-treninglar, sport musobaqalari va madaniy loyihalar yoshlarning qiziqish va ehtiyojlarini qondirish bilan birga, ularda sog'lom turmush tarzini shakllantirishga yordam beradi. Natijada yoshlar o'z qobiliyatlarini namoyon etish, yangi bilim va ko'nikmalarni egallash hamda jamiyat hayotida faol ishtirok etish imkoniyatiga ega bo'ladi. Mahalla fuqarolar yig'inlari yoshlar tarbiyasida eng ta'sirchan jamoatchilik institutlaridan biri hisoblanadi. Mahalla o'zining tarixiy ildizlari, milliy qadriyatlarga tayangan faoliyati va aholiga yaqinligi bilan yoshlarning ma'naviy-axloqiy tarbiyasiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Mahallalarda tashkil etiladigan ma'naviy-ma'rifiy uchrashuvlar, davra suhbatlari, kitobxonlik kechalari, sport va madaniy tadbirlar yoshlarning bo'sh vaqtini samarali tashkil etishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, mahalla faollari, nuroniylar va jamoatchilik vakillarining tarbiyaviy faoliyati yoshlar orasida milliy qadriyatlarga hurmat, o'zaro mehr-oqibat va fuqarolik mas'uliyatini rivojlantirishga yordam beradi.

Yoshlar tashkilotlari ham yoshlarning ijtimoiylashuvi va liderlik salohiyatini rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. Ushbu tashkilotlar yoshlarni turli ijtimoiy loyihalar, volontyorlik faoliyati va innovatsion tashabbuslarga jalb etish orqali ularda tashabbuskorlik, mas'uliyat va jamoada ishlash ko'nikmalarini shakllantiradi. Shuningdek, ta'lim muassasalari bilan hamkorlikda amalga oshirilayotgan loyihalar yoshlarning bilim darajasini oshirish, kasbiy yo'nalishini belgilash va zamonaviy kompetensiyalarni egallashiga xizmat qiladi. Nodavlat notijorat tashkilotlari va fuqarolik jamiyati institutlari ham yoshlar tarbiyasida muhim o'rin egallaydi. Ular tomonidan amalga oshirilayotgan ijtimoiy, ekologik, madaniy va ma'rifiy loyihalar yoshlarning jamiyat hayotidagi faolligini kuchaytiradi, ularda ijtimoiy mas'uliyat va fuqarolik ongini shakllantiradi. Bunday faoliyat yoshlarning turli ijtimoiy muammolar yechimiga daxldorlik hissini rivojlantirib, ularni jamiyat taraqqiyotining faol ishtirokchisiga aylantiradi. Jamoatchilik institutlarining yana bir muhim vazifasi yoshlar o'rtasida huquqbuzarliklar, jinoyatchilik va turli salbiy holatlarning oldini olishdan iboratdir. Mahalla, ta'lim muassasalari va huquqni muhofaza qiluvchi organlarning hamkorligi asosida olib borilayotgan profilaktik tadbirlar yoshlarning qonunga hurmat ruhida tarbiyalanishiga xizmat qiladi. Jamoatchilik nazorati

orqali muammoli yoshlar bilan individual ishlash, ularning ijtimoiy muammolarini aniqlash va bartaraf etish imkoniyati yaratiladi. Bu esa yoshlar orasida huquqbuzarliklarning kamayishi va sog'lom ijtimoiy muhitning shakllanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Hamkorlikning samarali mexanizmlari

Yoshlar tarbiyasida yuqori samaradorlikka erishish ko'p jihatdan tarbiya jarayonida ishtirok etuvchi ijtimoiy institutlar o'rtasidagi hamkorlikning qay darajada yo'lga qo'yilganiga bog'liq. Zamonaviy sharoitda yoshlarni ma'naviy yetuk, intellektual salohiyatli va ijtimoiy mas'uliyatli shaxs sifatida shakllantirish oila, mahalla, ta'lim muassasalari, nuroniylar hamda jamoatchilik institutlarining o'zaro hamkorligini taqozo etadi. Ushbu subyektlarning uzviy aloqasi yoshlarning tarbiyasiga kompleks yondashuvni ta'minlab, ularning har tomonlama rivojlanishi uchun qulay ijtimoiy muhit yaratadi. Oila yoshlar tarbiyasining birlamchi va eng muhim bo'g'ini sifatida farzandlarda dastlabki axloqiy qarashlar, milliy qadriyatlarga hurmat va ijtimoiy xulq-atvor me'yorlarini shakllantiradi. Ta'lim muassasalari esa ushbu tarbiyaviy jarayonni ilmiy bilimlar, zamonaviy kompetensiyalar va fuqarolik tarbiyasi bilan boyitadi. Mahalla va jamoatchilik institutlari yoshlarning ijtimoiylashuviga ko'maklashib, ularni jamiyat hayotida faol ishtirok etishga undaydi. Nuroniylar esa o'zlarining boy hayotiy tajribasi, ma'naviy merosi va donishmandligi orqali ushbu jarayonning tarbiyaviy samaradorligini yanada oshiradi.

Yoshlar tarbiyasida samarali hamkorlik mexanizmlaridan biri sifatida nuroniylar ishtirokida tashkil etiladigan uchrashuvlar, davra suhbatlari, ma'naviy-ma'rifiy tadbirlar va mentorlik faoliyatini ko'rsatish mumkin. Bunday tadbirlar yoshlarning dunyoqarashini kengaytirish, tarixiy xotirasini mustahkamlash hamda milliy va umuminsoniy qadriyatlarni chuqur anglashiga xizmat qiladi. Ayniqsa, turli kasb egalari, faxriylar va nuroniylarning hayotiy tajribaga asoslangan suhbatlari yoshlarni mehnatsevarlik, sabr-toqat, mas'uliyat va vatanparvarlik ruhida tarbiyalashda muhim ahamiyat kasb etadi. Hamkorlikning yana bir samarali shakli sifatida oila-mahalla-ta'lim muassasasi tizimida muntazam axborot almashinuvi va tarbiyaviy faoliyatni muvofiqlashtirishni ko'rsatish mumkin. Ushbu tizim orqali yoshlarning qiziqishlari, muammolari va ehtiyojlari o'z vaqtida aniqlanadi hamda ularni bartaraf etish bo'yicha kompleks choralar ishlab chiqiladi. Bu esa tarbiyaviy ishlarning uzluksizligi va izchilligini ta'minlashga xizmat qiladi. Jamoatchilik institutlari tomonidan amalga oshirilayotgan ijtimoiy, madaniy va ma'rifiy loyihalar ham yoshlarning ijtimoiy hayotdagi faolligini oshirishda muhim vosita hisoblanadi. Yoshlarning volontyorlik faoliyati, ekologik aksiyalar, xayriya tadbirlari, sport musobaqalari va innovatsion loyihalardagi ishtiroki ularda tashabbuskorlik, liderlik qobiliyati va fuqarolik mas'uliyatini rivojlantiradi. Bunday faoliyat yoshlarni jamiyat taraqqiyotiga daxldorlik

hissi bilan yashashga undaydi hamda ularning ijtimoiy moslashuv jarayonini jadallashtiradi.

Shuningdek, raqamli texnologiyalar va zamonaviy kommunikatsiya vositalaridan samarali foydalanish ham hamkorlikning muhim mexanizmlaridan biri sifatida e'tirof etiladi. Onlayn platformalar, ijtimoiy tarmoqlar va elektron ta'lim resurslari orqali oila, ta'lim muassasalari, mahalla va jamoatchilik institutlari o'rtasida tezkor muloqot va hamkorlikni yo'lga qo'yish mumkin. Bu esa tarbiyaviy jarayonlarning samaradorligini oshirish hamda yoshlarni zamonaviy axborot muhitida to'g'ri yo'naltirish imkonini beradi. Umuman olganda, yoshlar tarbiyasida oila, mahalla, ta'lim muassasalari, nuroniylar va jamoatchilik institutlari o'rtasidagi hamkorlikning samarali yo'lga qo'yilishi barkamol avlodni shakllantirishning muhim omili hisoblanadi. Mazkur hamkorlik yoshlarning ma'naviy barkamolligini ta'minlash, ularda sog'lom turmush tarzi ko'nikmalarini rivojlantirish, fuqarolik mas'uliyati va vatanparvarlik tuyg'ularini mustahkamlashga xizmat qiladi. Shu bois ushbu hamkorlik mexanizmlarini takomillashtirish va ularning amaliy samaradorligini oshirish bugungi kunning dolzarb vazifalaridan biri sanaladi.

Xulosa

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, yoshlar tarbiyasida nuroniylar va jamoatchilik institutlarining o'rni va ahamiyati nihoyatda katta hisoblanadi. Globallasuv jarayonlari, axborot makonining kengayishi hamda zamonaviy ijtimoiy muhitning murakkablashuvi sharoitida yosh avlodni milliy va umuminsoniy qadriyatlar asosida tarbiyalash, ularda mustahkam ma'naviy immunitetni shakllantirish dolzarb vazifalardan biri bo'lib qolmoqda. Mazkur jarayonda nuroniylarning boy hayotiy tajribasi, ma'naviy merosi va tarbiyaviy salohiyati yoshlarning ma'naviy-axloqiy kamolotini ta'minlashda muhim omil sifatida namoyon bo'ladi.

Shuningdek, mahalla fuqarolar yig'inlari, ta'lim muassasalari, yoshlar tashkilotlari va nodavlat notijorat tashkilotlari kabi jamoatchilik institutlari yoshlarning ijtimoiylashuvi, fuqarolik faolligi va ijtimoiy mas'uliyatini rivojlantirishda muhim vazifani bajaradi. Ushbu institutlar tomonidan amalga oshirilayotgan ma'naviy-ma'rifiy, madaniy va ijtimoiy loyihalar yoshlarning bo'sh vaqtini mazmunli tashkil etish, ularning qobiliyat va iste'dodlarini rivojlantirish hamda jamiyat hayotida faol ishtirok etishiga xizmat qilmoqda. Tahlillar shuni ko'rsatadiki, yoshlar tarbiyasining samaradorligi ko'p jihatdan oila, mahalla, ta'lim muassasalari, nuroniylar va jamoatchilik institutlari o'rtasidagi hamkorlikning uzviyligi va tizimlilikiga bog'liqdir. Ushbu hamkorlikning mustahkam yo'lga qo'yilishi yoshlarda vatanparvarlik, fuqarolik mas'uliyati, milliy g'urur, ma'naviy yetuklik va sog'lom turmush tarzi ko'nikmalarini shakllantirishga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Shu bilan birga, yoshlarni turli mafkuraviy tahdidlar, zararli g'oyalar va salbiy ijtimoiy ta'sirlardan himoya qilishda ham muhim ahamiyat kasb etadi.

Xulosa sifatida ta'kidlash joizki, nuroniylar va jamoatchilik institutlarining tarbiyaviy imkoniyatlaridan samarali foydalanish, ularning oila va ta'lim muassasalari bilan hamkorligini yanada takomillashtirish barkamol avlodni voyaga yetkazishning muhim shartlaridan biridir. Kelgusida ushbu hamkorlik mexanizmlarini zamonaviy yondashuvlar asosida rivojlantirish, innovatsion tarbiya usullarini keng joriy etish hamda yoshlarning ijtimoiy faolligini qo'llab-quvvatlash orqali jamiyatning barqaror taraqqiyoti uchun zarur bo'lgan ma'naviy yetuk va raqobatbardosh avlodni shakllantirish mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. – Toshkent: O'zbekiston, 2023.
2. O'zbekiston Respublikasining “Yoshlarga oid davlat siyosati to'g'risida”gi Qonuni.
3. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston strategiyasi. – Toshkent: O'zbekiston, 2021.
4. Mahalla institutining jamiyat taraqqiyotidagi o'rni va ahamiyati bo'yicha ilmiy maqolalar to'plami. – Toshkent, 2022.
5. Ma'naviyat asoslari. Oliy ta'lim muassasalari uchun o'quv qo'llanma. – Toshkent, 2020.